

N:o 80.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892; gifven Kristiania slott den 6 mars 1905.

Under åberopande af bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och förblifver Kungl. Maj:t Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts
min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Ernst Meyer.

. Bilaga.

Förslag

till

*Lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker
den 29 juli 1892.*

Häri genom förordnas, att 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 skall erhålla följande ändrade lydelse:

All vinst, som å sparbanks rörelse uppkommer, skall afsättas till en reservfond för bestridande af omkostnader och betäckande af förluster; dock att, när reservfonden eller, där förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanräknade beloppet af grund- och reservfonderna öfverstiger tio procent af insättarnes behållning enligt senaste bokslut, hufvudmännen må, efter det sparbankens styrelse afgifvit yttrande i ärendet, kunna besluta, att öfverskottet skall enligt grunder, som af hufvudmännen fastställas, tillgodoföras insättare såsom tilläggsränta eller ock annorledes användas för väckande och underhållande särskildt hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet. Jämväl må, där reglementet sådant uttryckligen medgifver, hufvudmännen, sedan styrelsen yttrat sig i frågan, kunna anslå högst hälften af förenämnda öfverskott till sådant välgörande eller allmännyttigt ändamål, som icke på grund af gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Hufvudmännens beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, skall underställas Konungens befallningshafvande, som har att pröfva, huruvida beslutet öfverensstämmer med föreskrifterna i denna § och sparbankens reglemente.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1906.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 november
1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,

Statsråden: ODELBERG,

HUSBERG,

PALANDER,

WESTRING,

RAMSTEDT,

BERGER,

MEYER,

VON FRIESEN,

VIRGIN.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Meyer:

»Med anledning af en vid 1902 års riksdag af enskild motionär gjord framställning om ändring af 15 § i gällande sparbankslag i syfte att öfverskott å vinst, som af sparbanksrörelse uppkomme, måtte, i vidsträcktare mån än för närvarande i allmänhet vore fallet, komma vederbörande insättare till godo, har Riksdagen den 8 april 1902 till Eders Kungl. Maj:t aflåtit skrifvelse i ämnet. Riksdagen har i denna skrifvelse såsom sin mening framhållit, att sparbanks vinstöfverskott borde i första rummet användas till främjandet af sådana intressen, som med sparbanksväsendet ägde verklig gemenskap och för detsamma vore af

betydelse, eller närmast till väckande och underhållande hos insättarne af håg till ökad sparsamhet, under det att tillgodoseendet af andra ändamål, visserligen välgörande eller allmännyttiga, men för sparbankerna i allt fall mer eller mindre främmande, först i andra hand borde ifrågakomma. Enligt Riksdagens åsikt vore det emellertid otvifvelaktigt, att sparbankernas vinstöfverskott ganska ofta användes på ett sätt, som ej stode i öfverensstämmelse med den sålunda uttalade uppfattningen. Af de anslag, sparbankerna af sina öfverskottsmedel lämnat, syntes i allmänhet det minsta beloppet komma det ändamål till godo, som, enligt hvad ofvan sagts, borde vara det främsta; och syftet med berörda anslag syntes till och med någon gång hafva varit att bereda lättnader i skattebördor, hvilket syfte icke skäligen kunde anses vara innefattadt under begreppet välgörande och allmännyttigt ändamål. En inskränkning i rätten att för sagda ändamål disponera sparbanks vinst ansåge Riksdagen därför önskvärd. Riksdagen föreställde sig, att af en sådan inskränkning i allmänhet skulle blifva en följd att, om utdelning af tilläggsränta på grund af praktiska svårigheter ej kunde ifrågakomma, en sparbank, å hvars rörelse vinst uppstått, i hvarje fall kunde i form af högre inlåningsränta bereda insättarne ökade fördelar. Utan att vilja närmare yttra sig rörande den begränsning, som i förevarande afseende borde ifrågakomma, ville Riksdagen likväl uttala den mening, att ett stadgande, att ej mera än hälften af en sparbanks behållna årsvinst finge användas till allmännyttigt och välgörande ändamål, möjligen skulle uttrycka ett lämpligt mått af lagstadgad inskränkning, hvarjämte det syntes kunna ifrågasättas, huruvida icke i enahanda syfte borde meddelas en bestämmelse därom, att användande af sparbanks vinst till välgörande eller allmännyttiga ändamål ej finge förekomma, så länge sparbankens inlåningsränta väsentligt understege den i andra penninginstitut vid tillfället gällande. Riksdagen hemställde därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, att, genom ytterligare begränsning af rätten att för välgörande eller allmännyttigt ändamål använda af sparbanksrörelse uppkommen vinst, insättarnes intressen blefve bättre tillgodosedda.

Öfver denna Riksdagens skrifvelse hafva Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifvit infortrade underdåniga utlåtanden, af hvilka en del åtföljts af yttranden från sparbanker i orten, hvarjämte sparbanksföreningen inkommit med underdånigt yttrande.

Lika med Riksdagen anser jag det vara af förhållandena påkalladt, att en inskränkning göres i den sparbank enligt 15 § sparbankslagen

nu tillkommande rätt att använda det i nämnda § omförmälda öfverskott för välgörande eller allmännyttigt ändamål. I hvad mån en begränsning bör vidtagas kan tydligen vara föremål för olika meningar, men torde en bestämmelse, enligt hvilken sparbanks rätt att för dylikt ändamål disponera öfver sådant öfverskott begränsades till hälften af detsamma, kunna utgöra en lämplig inskränkning i förevarande afseende.

Enligt hvad Riksdagen erinrat, har det stundom inträffat, att sparbank beviljat anslag till ändamål af beskaffenhet att böra tillgodoses genom skattebidrag. Då en dylik tolkning af ifrågavarande stadgande tydligen icke varit af lagstiftaren afsedd och i hvarje fall användande af sparbanks öfverskottsmedel för ändamål af sådan beskaffenhet icke är med sparbankernas uppgift öfverensstämmande eller med insättarnes intressen förenligt, har jag ansett det böra i lagen uttryckligen stadgas, att anslag af ifrågavarande öfverskott må lämnas endast till sådant välgörande eller allmännyttigt ändamål, som icke på grund af gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag.

Att, på sätt Riksdagen ifrågasatt, föreskrifva, att sparbanks öfverskottsmedel icke skulle få användas till välgörande eller allmännyttiga ändamål, så länge sparbankens inlåningsränta väsentligt understege den i andra penninginstitut vid tillfället gällande, har jag däremot funnit mindre lämpligt. Utom det att en dylik bestämmelse i tillämpningen skulle vålla afsevärda svårigheter, i ty att det säkerligen skulle ställa sig ganska vanskligt att afgöra, med hvilka penninginstitut och med hvilka slag af inlåningsränta den ifrågasatta jämförelsen skulle äga rum, vill det nämligen synas mig, som om sparbankernas verksamhet är till syftet så pass olik de för egentlig bankrörelse afsedda penninginstituten, att de förhållanden, som inverka på de senares räntesatser, icke ovillkorligen behöfva eller ens böra utan vidare läggas till grund för de förras lånerörelse. Det vore därför enligt min mening tämligen oegentligt att söka tvinga sparbankerna att i sin inlåningsrörelse följa med de andra bankernas räntesatser.

Hvad beträffar de sparbank tillhörande öfverskottsmedel, som icke anslås till välgörande eller allmännyttiga ändamål, torde det böra vara öfverlåtet åt sparbankerna själfva att bestämma det sätt, hvarpå dessa medel skola komma insättarne till godo. Den anordning, som i detta afseende passar för en sparbank, lämpar sig nämligen icke alltid för en annan.

Då i 15 § sparbankslagen stadgas om öfverskottets användande för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af håg

till ökad sparsamhet, har, enligt hvad i motiven till det utarbetade förslaget till samma lag antydes, därmed närmast åsyftats det s. k. premieringssystemet, enligt hvilket åt flitige, mindre bemedlade insättare beviljas premier vare sig i dem medgifven ränteförhöjning å insatta medel eller i visst tillskott till årets insats.

Ett sådant tillvägagångssätt passar emellertid uppenbarligen icke för alla och särskildt icke för de större sparbankerna. Dess användning förutsätter nämligen en omfattande personalkänedom, som i regel icke står bankens styrelse eller hufvudmän till buds. I följd häraf torde ock den ifrågavarande bestämmelsen i det hela taget endast i ganska ringa utsträckning hafva kommit till tillämpning. Äfven andra sätt för tillgodoseende af insättarnes intressen än det ofvannämnda torde emellertid finnas. Hvad särskildt angår de större sparbankerna, lämpar det sig bättre att af öfverskottsmedlen tilldelas insättare en tilläggsränta, som lämpligen kan utgå efter grunder, sparbanken själf bestämmer. Riksdagen, som lika med mig tyckes finna ett dylikt tillvägagångssätt vara det naturligaste, synes emellertid utgå ifrån, att detsamma i tillämpningen skulle möta alltför stora svårigheter. Men detta torde man knappast behöfva befara. Enligt hvad känt är, lämnar ett bankaktiebolag åt sina sparkasseräkningshafvare, hvilka uppgå till ett antal af öfver 10,000, s. k. vinstandel i form af tilläggsränta, och, efter hvad mig blifvit meddeladt, vållar denna anordning, därvid tillgår så, att ett visst antal ören godtskrifves räkningshafvaren för hvarje full räntekrona, icke några större svårigheter. Äfven är att märka, att rikets största sparbank, nämligen Stockholms stads sparbank, med öfver 80,000 insättare, i ett öfver Riksdagens ofvannämnda skrifvelse afgifvet yttrande förordat anordningen med en tilläggsränta.

Då en dylik anordning, framför andra, synes erbjuda en lämplig och naturlig utväg att, möjligen vid sidan af andra, i större mån än hittills bereda insättare fördel af sparbanks ifrågavarande öfverskottsmedel, har jag funnit lämpligt föreslå, att ifrågavarande lagrum måtte erhålla en sådan affattning, att, jämte bestämmelse om sparbanks rätt att använda öfverskottet för väckande och underhållande särskildt hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet, däri jämväl lämnas en anvisning just å den utväg för tillgodoseende af nämnda syfte, som ett tillgodoförande af tilläggsränta innebär.»

Statsrådet Meyer uppläste härefter ett i öfverensstämmelse med de af honom uttalade åsikter upprättadt, detta protokoll bilagdt förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli

1892; och täcktes, på statsrådets hemställan, Hans Maj:t Konungen i nåder förordna, att öfver berörda förslag högsta domstolens yttrande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet inhämtas.

Ex protocollo
Sven Köhler.

Bilaga.

Förslag

till

*Lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker
den 29 juli 1892.*

Häri genom förordnas, att 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 skall erhålla följande ändrade lydelse:

All vinst, som å sparbanks rörelse uppkommer, skall afsättas till en reservfond för bestridande af omkostnader och betäckande af förluster; dock att, när reservfonden eller, där förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanräknade beloppet af grund- och reservfonderna öfverstiger tio procent af insättarnes behållning enligt senaste bokslut, hufvudmännen må, efter det sparbankens styrelse afgifvit yttrande i ärendet, kunna besluta, att öfverskottet skall enligt grunder, som af hufvudmännen fastställas, tillgodoföras insättare såsom tilläggsränta eller ock annorledes användas för väckande och underhållande särskildt hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet. Jämväl må, där reglementet sådant uttryckligen medgifver, hufvudmännen, sedan styrelsen yttrat sig i frågan, kunna anslå högst hälften af förenämnda öfverskott till sådant välgörande eller allmännyttigt ändamål, som icke på grund af gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Hufvudmännens beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, skall underställas Konungens befallningshafvande, som har att pröfva, huruvida beslutet öfverensstämmer med föreskrifterna i denna § och sparbankens reglemente.

Denna lag träder i kraft den

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kungl. Maj:ts
högsta domstol tisdagen den 14 februari 1905.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: SKARIN,
CASSEL,
QUENSEL,
SILFVERSTOLPE,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG.

Tillförordnade byråchefen för lagärenden konstituerade revisions-
sekreteraren Hellner anmälde:

Note ur protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet den 25 november 1904, utvisande att Kungl.
Maj:t i nåder förordnat, att högsta domstolens yttrande skulle, för det
ändamål § 87 regeringsformen omförmälde, inhämtas öfver upprättadt
förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker
den 29 juli 1892; och föredrog tillförordnade byråchefen Hellner berörda
förslag, hvilket under litt. A finnes detta protokoll bifogadt.

Högsta domstolen lämnade förslaget utan an-
märkning.

Ur protokollet
Aug. von Hartmansdorff.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen Regenten i statsrådet å
Kristiania slott den 6 mars 1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
Justitieråden: LINDBÄCK,
CLAËSON.

Departementschefen, statsrådet Meyer anmälde härefter högsta domstolens yttrande öfver det enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 25 november 1904 till högsta domstolen remitterade förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892; och hemställde föredragande departementschefen, att ifrågasvarande förslag, som af högsta domstolen lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, för Riksdagen till antagande framläggas.

Med bifall till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan, tacktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen Regenten förordna, att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Erik Ölander.